ISSN 2524-017X

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ім. В. М. КОРЕЦЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

АЛЬМАНАХ ПРАВА

ПРАВОВА АНАЛІТИКА: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ГАЛУЗЕВІ ВИМІРИ

Випуск 9

До 100-річчя створення
Національної академії наук України

Журнал внесено
до Переліку наукових фахових видань України
(Наказ Міністерства освіти і науки України
від 04 квітня 2018 р. № 326)

Київ – 2018

Рекомендовано до друку
Вченою радою Інституту держави і права
ім. В. М. Корецького НАН України,
протокол № 5 від 24 травня 2018 р.

Редакційна колегія:

Шемшученко Ю. С. – доктор юридичних наук, професор, академік НАН України, директор Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ***(головний редактор)***;

Оніщенко Н. М. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений юрист України ***(заступник головного редактора)***;

Макаренко Л. О. – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ***(відповідальний секретар)***;

Андрійко О. Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу проблем державного управління та адміністративного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений юрист України;

Горбатенко В. П. – доктор політичних наук, професор, академік Української академії політичних наук, провідний науковий співробітник відділу правових проблем політології Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Денисов В. Н. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу міжнародного права та порівняльного правознавства Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України;

Зайчук О. В. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України;

Костенко О. М. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, завідувач відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України;

Кресіна І. О. – доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, академік Української академії політичних наук, завідувач відділу правових проблем політології Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України;

Кулинич П. Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, провідний науковий співробітник відділу проблем земельного, аграрного, екологічного та космічного права, завідувач Сектору аграрного та земельного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Малишева Н. Р. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, завідувач відділу проблем земельного, аграрного, екологічного та космічного права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений юрист України;

Нагребельний В. П. – кандидат юридичних наук, член-кореспондент НАПрН України, заступник директора Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Нієсьоловські Я. – доктор правничих наук, старший викладач кафедри теорії та філософії держави і права юридичного факультету Гданського університету (Республіка Польща);

Оксамитний В. В. – доктор юридичних наук, професор, керівник Центру порівняльного правознавства, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Інституту міжнародного права і економіки ім. О. С. Грибоєдова;

Пархоменко Н. М. – доктор юридичних наук, професор, вчений секретар Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений юрист України;

Сіренко В. Ф. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПрН України, головний науковий співробітник відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Скрипнюк О. В. – доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України, заступник директора з наукової роботи Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Заслужений юрист України;

Усенко І. Б. – кандидат юридичних наук, професор, завідувач відділу історико-правових досліджень Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Хуторян Н. М. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач відділу проблем цивільного, трудового і підприємницького права Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України;

Шумило М. М. – доктор юридичних наук, начальник правового управління Департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду

АЛЬМАНАХ ПРАВА. Правова аналітика: доктринальні підходи та галузеві виміри. – Випуск 9. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018. – 512 с.

У виданні проаналізовано теоретико-методологічні засади і практичне значення правової аналітики. Зазначена категорія розглядається крізь призму професійної аналітичної діяльності у сфері законотворчості та правозастосування, правової культури, правового інформування, освіти та виховання тощо.

Науково-практичний юридичний журнал розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів та наукових установ, докторантів, аспірантів, студентів юридичного напряму, практичних працівників та інших осіб.

Адреса редакційної колегії:
01601, м. Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, кім. 202. тел./факс (044) 278-80-24
Офіційний сайт: http://www.almanahprava.org.ua/
E-mail: idp_confer2012@inbox.ru

© Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2018
© Автори статей, 2018

ЗМІСТ

Шемшученко Ю. С. Вступне слово 7

ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ВИМІРИ

Селіванов А. О. Правова аналітика як важлива умова судової юриспруденції і науково обґрунтованої практики 8

Сіренко В. Ф. Реформа суда пошла не туда 10

Карпунцов В. В. Питання політики і права при реалізації прокурором процесуального статусу щодо вирішення питання про скасування недоторканності народних депутатів 19

Кубко Є. Б. Міжнародно-правові стандарти в правовій системі України 23

Нагребельний В. П. Правова аналітика як базовий елемент юридичного прогнозування і моделювання 28

Оніщенко Н. М. Правова аналітика: доктринальний підхід та практичне осмислення 35

Пархоменко Н. М. Правова аналітика як метод наукового пізнання 39

Орлюк О. П. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності через призму правової аналітики 45

Іншин М. І. Сутність сучасної ідеології трудового права України: правові проблеми 52

Андрійко О. Ф. Правова аналітика адміністративної реформи в Україні 55

Кулинич П. Ф. Земельне рейдерство як негативне правове явище: доктринальний аналіз та шляхи подолання 62

Бобровник С. В. Право та правосвідомість: взаємозалежність 67

Андрусишин Б. І. ***Токарчук О. В.*** Не право сили, а сила права (регулятивна функція права трансформаційного періоду) 72

Батанов О. В. Муніципально-правові проблеми реалізації принципу рівності та заборони дискримінації у вимірі правової аналітики (на прикладі ЛГБТ-спільноти) 75

Мяловицька Н. А. ***Златіна Н. Е.*** Конституційно-правове регулювання фінансової компетенції парламентів у зарубіжних країнах 82

Плавич В. П. Право в умовах глобалізації: становлення, особливості і тенденції розвитку 85

Шевченко А. Є. ***Кудін С. В.*** Історико-правовий аналіз джерел права Української Народної Республіки (1917–1918 рр.) 91

Шутак І. Д. Метод аналізу в юридичній техніці 95

Бараш Є. Ю. Правова аналітика в сфері виконання кримінальних покарань 100

Білак М. В. Належна правова процедура як основа відновлення легітимності інститутів влади 105

Захарчук А. С. Дефініції «*status*» та «*contractus*»: до проблеми конституціонування інституту приватної власності 109

Короєд С. О. Аналітична діяльність судді під час здійснення правосуддя у цивільних справах як галузевий вимір правової аналітики 113

Луцький Р. П. Теоретико-правовий аналіз Десяти Заповідей Божих як світоглядного джерела позитивного права 117

ПРАВОВА АНАЛІТИКА: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ

Богініч О. Л. Правова аналітика – сучасний дискурс 122

Бондарук Т. І. Аналітика як методологічна основа історико-правових досліджень 126

Васецький В. Ю. Витоки природного права: історичний аспект 131

Вітюк Д. Л. Українська мова як гарантія єдності України 135

Гетьман-П'ятковська І. А. Правова аналітика взаємодії міжнародного права і моралі: правові аспекти сучасності 140

Ancient world, in the Roman Republic, is presented, and the legal representations of the classics of Roman jurisprudence are analyzed.

In the Middle Ages there is a decline in the development of legal thought, the church by its authority suppresses any opinion that does not coincide with church, religious dogmas. At that time, there were legal schools, representatives of which were dealing with the problems of using in the modern Roman law, referring to natural law, tried to develop a logical system of general legal principles, categories and concepts. Return to the study of Roman law relates primarily to the activities of lawyers at the Bologna University in Italy.

In the paper is analyzed the restoration of the doctrine of natural law during the Renaissance and the New Age, as well as the development of the theory of natural law in classical German philosophy.

The conclusion is made on the relevance at the present stage of the issue of origins and sources of natural law.

Key words: natural law, origins and sources of law, historical aspect.

УДК 342.725

Дарія Любомирівна Вітюк,
доцент кафедри теорії, історії права
і держави та конституційного права
Національного університету державної фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ГАРАНТІЯ ЄДНОСТІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. У сучасних умовах різноспрямованих зрушень і суперечливих трансформацій глобального масштабу, які в переважній більшості випадків є загрозою безпечному існуванню країн та народів, підривають глибинні засади національної ідентичності й провокують етнополітичні зіткнення тощо, особливого значення набуває проведення державою ефективної політики у мовній сфері. Остання, тісно переплітаючись з основними цілями й завданнями таких найважливіших напрямів діяльності держави, як освітня, культурна, національна, інформаційна, міграційна та інші політики, покликана зберегти державну мову та зробити її основою для досягнення загальнонаціональної злагоди і стабільності.

На сьогодні вже ніхто не заперечує той факт, що українська мова як історично сформований засіб міжнаціонального спілкування є центральним елементом єдності держави, одним із головних чинників цілісності українського суспільства. Особливу значущість питання, пов'язані з державною мовою, мають для сучасної України, яка пройшла за роки незалежності непростий шлях свого розвитку – від хворобливого зламу колишніх соціально-економічних підвалин і хаотичного політичного реформування – до європейського внутрішньо- і зовнішньополітичного курсу, який відповідає життєво важливим національним інтересам та пріоритетам. Як зазначив Президент України П. Порошенко: «Мова – один із головних символів народу, його єднальна сила, яка робить нас згуртованими й сильними… Мова – це наша найсильніша зброя, і, водночас, – наш найдорожчий скарб» [5]. У зв'язку з цим збереження української мови – це питання національної безпеки, збереження ідентичності українців у світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На думку багатьох учених, усі пострадянські країни гостро потребують прогресивної ідеології, яка базується на кращих традиціях, на сучасних уявленнях про демократію, політичні свободи, гуманність та соціальну справедливість [9]. Ми підтримуємо позицію тих науковців, які наголошують, що зцементувати українське суспільство і державу може лише, як це завжди бувало в Україні, єдина ідеологія. Спільними зусиллями необхідно виробити для України довготривалу, стійку ідеологію. Центральна роль у цьому повинна належати конституції. С. Авакьян зазначає, що конституція просто не може не бути ідеологічним – тобто світоглядним – документом. Кожна конституція закріплює свою систему суспільних цінностей і спрямована на те, щоб на її основі формувалися відповідні погляди кожного члена суспільства. Е. Барінов доходить висновку, що держава повинна сприяти трансформації конституційної правосвідомості громадян у дусі нової конституційної ідеології.

Мета статті полягає у висвітленні процесу здійснення концептуалізації «мовного аспекту» в сучасній Україні, окреслення загальнонаціональних пріоритетів у мовній сфері. При цьому особливу увагу приділено проблемам збереження й розвитку української мови – державної мови України.

Основні результати дослідження. Згідно зі ст. 10 Конституції України державною мовою в Україні є українська [3; 4]. Українська мова є мовою функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування, діловодства й судочинства. Українською мовою публікуються нормативно-правові акти, офіційні документи тощо. Володіння державною мовою або її розуміння в обсязі, достатньому для спілкування, є умовою отримання громадянства України (ч. 2 ст. 9 Закону України від 18 січня 2001 р. № 2235-III «Про громадянство України» [8]).

Ми погоджуємося з тезою Г. Єрмошина, що державна мова – це мова, яку в обов'язковому порядку зобов'язані використовувати всі суб'єкти права в сфері забезпечення встановленої єдності розуміння й оформлення державної волі та державного правового регулювання [2, с. 19]. Державна мова – це завжди мова більшості населення, яке проживає у країні, одна з природних національних мов. Жодна з мов, які функціонують в Україні, неспроможна рівнозначно замінити державну мову.

Відомо, що мова – надзвичайно чутливий організм, він живе своїм життям, яке не залежить від прийнятих державною владою законів. Однак потрібно дуже уважно ставитися до мовних процесів, передбачати негаразди й небезпеки, які чатують на мову. Українська мова має практично невичерпні можливості для вираження найскладніших понять і образів, відтінків почуттів та емоцій. Наша мова здатна до адаптації слів та понять, народжених іншими культурами, без руйнування власної природи та порушення принципів свого розвитку. Також мова може відображати і притаманні кожному історичному етапу розвитку суспільства особливості та проблеми. А проблем багато, вони різноманітні й лежать у різних площинах: це й необхідність зміцнення української мови в межах України, і завдання поширення української мови поза межами країни.

Один із перших законодавчих актів, що регулювали відносини у сфері використання національних мов, був прийнятий Українською РСР у 1989 р. Це Закон «Про мови в Українській РСР» [7], який визнав українську мову одним із вирішальних чинників національної самобутності українського народу. У Законі наголошувалося, що держава забезпечує українській мові статус державної з метою сприяння всебічному розвитку духовних творчих сил українського народу, гарантування його суверенної національно-державної майбутності. Після набуття Україною незалежності в країні приділялося достатньо уваги мовним відносинам. Був прийнятий Закон України від 3 липня 2012 р. № 5029-VI «Про засади державної мовної політики» [9]. Однак норми цього Закону, що регулювали сферу використання державної мови, були дещо непослідовними й не відповідали Конституції України. У Законі були створені умови для домінування регіональних мов над державною мовою, вибіркового захисту регіональних мов або мов меншин, надавалися привілеї одним мовним групам (національним меншинам) та обмежувалися права інших. Ця ситуація мала ознаки дискримінації та порушувала принцип рівності громадян перед законом, а також не відповідала принципу правової визначеності – складовій верховенства права, і надавала місцевим радам право вирішувати питання щодо застосування заходів, спрямованих на використання регіональних мов або мов меншин. Зважаючи на це, Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (щодо конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» [4] визнав Закон України «Про засади державної мовної політики» неконституційним і таким, що втратив чинність.

Функціонування на території України Закону України «Про засади державної мовної політики», а до цього – Закону УРСР «Про мови в Українській РСР», які, по суті, надавали привілеї одним мовним групам (національним меншинам) та обмежували права інших, – результатом стало ослаблення позицій української мовної культури, що призвело, по-перше, до поступового витіснення української мови зі сфери офіційного спілкування у низці областей України, а по-друге, до руйнування мовних комунікацій на території України.

Незаконні рішення деяких місцевих рад сприяли поділу України за мовною ознакою, ставали на заваді поширенню української мови у східних та південних регіонах, створювали для неї своєрідні заборонні зони. Так, у свій час місцеві адміністрації Луганської області запропонували своїм установам використовувати лише російську мову. Тобто на всі звернення громадян України ці установи мали відповідати лише російською мовою, що означало практичну заборону

державної мови не тільки на Луганщині, а й, певною мірою, позбавлення її державного статусу в інших регіонах. Це стало прецедентом для Севастополя, що було підтверджено рішенням міської ради, яка запропонувала державним установам, органам місцевого самоврядування, підприємствам та організаціям усіх форм власності використовувати у своїй діяльності лише російську мову [11, с. 83]. Всі ці події стали на заваді консолідації української нації, їх ініціатори свідомо роз'єднували країну, що певною мірою сприяло настанню подій, які призвели до втрати Україною частини свої територій.

Намагаючись вирішити «мовні проблеми», на сьогодні у Верховній Раді України зареєстровано аж п'ять мовних законопроектів. Найбільш опрацьованим, на нашу думку, є проект Закону про забезпечення функціонування української мови як державної від 9 червня 2017 р. № 5670-д (далі – законопроект) [10]. Цей документ спрямований на забезпечення використання державної мови на всій території України, забезпечення права українських громадян на використання державної мови, захист і розвиток української мовної культури. Українська мова визнається визначальним чинником і головною ознакою ідентичності української нації, яка історично сформувалася й віками безперервно проживає на власній етнічній території, становить питому більшість населення країни, дала офіційну назву державі та є базовою системотворчою складовою української громадянської нації.

Безумовно, законопроект після прийняття сприятиме відновленню статусу української мови і, як наслідок, єдиного мовного простору. Він може послужити фундаментальною правовою основою формування єдиної мовної політики України, яка, на думку О. Герда, є свідомим впливом держави на функціонування мови в суспільстві або на певній території [1, с. 6].

Ми вважаємо, що в сучасній Україні назріла проблема серйозного правового захисту української мови, державного впливу на розвиток адекватних мовних процесів. З цією метою ми підтримуємо норму законопроекту про забезпечення функціонування української мови, яка встановлює, що за створення перешкод та обмежень у користуванні українською мовою, навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, застосування української мови з порушенням стандартів української мови, має застосовуватися відповідальність. Крім того, публічне приниження чи зневажання української мови є протиправним діянням, тотожним нарузі над державними символами України, і винні в цьому повинні нести покарання, встановлене законодавством України.

На жаль, законопроект не містить спеціальної статті про відповідальність за порушення законодавства України щодо забезпечення функціонування української мови як державної. На нашу думку, цю похибку необхідно виправити та внести спеціальну статтю такого змісту:

«Стаття 60. Відповідальність за порушення вимог законодавства про забезпечення функціонування української мови як державної

1. Публічне приниження чи зневажання української мови є протиправним діянням, тотожним нарузі над державними символами України, і карається відповідно до Кримінального кодексу України.

2. Створення перешкод та обмежень у користуванні українською мовою, навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, застосування української мови з порушенням стандартів української мови, мають наслідком адміністративну та кримінальну відповідальності відповідно до законодавства України.

3. За прийняття законів та інших нормативно-правових актів, спрямованих на обмеження використання української мови як державної мови України, а також інші дії та порушення, що перешкоджають реалізації права громадян на використання державної мови України, – застосовується адміністративна та кримінальна відповідальності відповідно до законодавства України».

Вивчення положень законопроекту дає змогу зробити висновок про необхідність зміни норм юридичної відповідальності у сфері використання державної мови. Вважаємо за доцільне більш чітко визначити підстави виникнення такої відповідальності та санкцій, які при цьому застосовуються.

Крім цього, ми вважаємо, що постала необхідність захисту чистоти української мови. У зв'язку з цим необхідно розглянути можливість введення кримінальної або адміністративної відповідаль-

ності за вживання у сфері публічної інформації ненормативної лексики. Також підставою настання відповідальності у сфері публічної інформації може стати надмірне й невиправдане використання запозичень з інших мов тощо. Безумовно, в цьому напрямі повинна активізуватися діяльність Інституту мовознавства імені О. О. Потебні Національної академії наук України.

Зазначимо, що в Україні існують й інші причини, які спровокували критичну ситуацію з українською мовою. Такими причинами є:

– руйнування системи вивчення словесності та скорочення кількості текстів для вивчення української мови в школах;

– зменшення кількості годин із предметів «українська мова» та «українська література»;

– переорієнтування основних способів перевірки знань на тестування, тобто механічне, нетворче сприйняття матеріалу;

– різке погіршення стану мовного середовища та її програмного забезпечення, що призвело до зниження рівня мовної культури й неспроможності школярів і студентів чітко висловити власну думку;

– зменшення рівня освоюваної лексики, необхідної для підтримки нормальної життєдіяльності та здорового світосприйняття сучасної «пересічної» людини.

– руйнування мовної основи світоглядної складової шкільного навчання тощо.

Ці та інші причини призвели до скорочення змісту й неминучої при цьому примітивізації викладання української мови та літератури у школах і вищих навчальних закладах. Крім того, в Україні відбулося загальне знецінення освіти, що спричинило катастрофічний для незалежної країни рівень падіння загальної культури учнів.

Ми вважаємо, що сьогодні, як ніколи раніше, необхідно привертати суспільну увагу до долі української мови. У різних країнах існують спеціальні організації, які займаються захистом і пропагандою у своїй та інших країнах рідної мови. Це, наприклад, Інститут Гете в Німеччині, Французький альянс, Британська Рада в Англії, а Опікунську раду Інституту Сервантеса, яка покликана поширювати іспанську мову та іспаномовну культуру в світі, очолює сам король Хуан Карлос [5]. В Україні теж діє схожа організація – Інститут української мови НАН України, діяльність якого також спрямована на утвердження української мови як державної в мовному просторі України, досягнення мовної гармонії в житті сучасного громадянського суспільства. Але з огляду на незначний рівень державного *фінансування ефективність роботи Інституту перебуває на низькому рівні.*

На сьогодні нагальним є прийняття законопроекту або іншого нормативно-правового документа, який би чітко визначав заходи захисту державної мови. Наприклад, у Франції діє Закон «Про використання французької мови», і якщо в будь-якому кінотеатрі країни починають переважати нефранкомовні кінофільми – це може стати приводом для санкцій (згідно з цим Законом). Наголосимо, що нині вже значна частина українського суспільства переконана, що час для роздумів вичерпано і потрібно діяти та виправляти становище, в якому перебуває українська мова і культура. По-перше, потрібно припинити дезінформацію і замовчування про стан справ у цій сфері. Стосовно носіїв української мови та культури (особливо молоді) становище слід визнати критичним. По-друге, слід домагатися усунення малоосвічених «реформаторів», неспеціалістів та популістів зі сфери освіти. По-третє, незважаючи на певні успіхи, все ще існує гостра необхідність «приборкання» засобів масової інформації, які розповсюджують деструктивні відомості, що дезорієнтують свідомість та спрямовані на розвал традиційних духовних цінностей України.

Настав час розробки рішучих контрзаходів для повернення безпідставно й нігілістично відкинутих українських цінностей. Необхідні конкретні законодавчі та фінансово-економічні заходи, щоб повернути до сфери освіти й культури висококваліфікованих фахівців з українознавства, активно використовувати їхні знання і досвід для відновлення повноцінної гуманітарної освіти у школах та вишах (передусім пов'язаної з викладанням української мови та літератури). Серед подібних заходів ми також можемо виокремити:

– аналіз програм і проектів, спрямованих на розвиток, розповсюдження та підтримку української мови; забезпечення при цьому координації дій органів виконавчої влади;

– підтримка перекладів творів української літератури на інші мови, і навпаки;

– наукове вивчення та кодифікація сучасної мови, популяризація наукових знань про українську мову;

– розширення підтримки приватних ініціатив, пов'язаних зі збереженням та розвитком української мови в різних країнах світу;

– створення бази для вивчення української мови іноземними фахівцями і трудовими мігрантами;

– співробітництво із зарубіжними мовниками, перекладачами української літератури та викладачами української мови тощо.

Слід наголосити, що відповідальність влади за майбутнє нашого суспільства і за його моральний стан повинна проявлятися передусім у ставленні до слова. Сучасна нестабільна політична, економічна та соціальна ситуація в Україні викликає особливе занепокоєння. Саме тому мовна політика держави стає ще більш актуальною – це та ідеологія і відповідні їй дії, які спрямовані на вирішення мовних проблем, тісно пов'язаних зі станом суспільства. Можна виокремити такі сфери державного впливу стосовно обговорюваної проблеми:

– захист та сприяння розвитку державної мови;

– забезпечення права громадян на використання державної мови;

– відповідальність за порушення законодавства про державну мову.

Держава повинна ставити перед собою завдання розвитку та просування української мови, яке полягає у створенні необхідних умов для підвищення якості володіння мовою громадянами, зокрема й представниками влади, політиками, журналістами, педагогами, тобто всіма, чия професійна діяльність вимагає публічного спілкування і якісного знання державної мови. Завданням збереження, розвитку та поширення української мови є й суттєве підвищення якості її вивчання незалежно від національності та місця проживання людини. В Україні неповинно бути людей, які мають середню освіту і при цьому не володіють навіть розмовною українською мовою.

Висновки. Усе викладене вище дає підстави для висновку, що збереження єдності мовного простору є запорукою збереження єдності країни. Зміцнення позицій української мови буде сприяти зміцненню єдності української нації.

Використані джерела

1. *Герд А. С.* Языковая политика/ А. С. Герда // Язык и этнос. – СПб., 1995. – С. 6–20.

2. *Ермошин Г.* Государственно-правовые аспекты языковых отношений / Г. Ермошин // Российская юстиция. – 1998. – №3. – С. 19–21.

3. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про засади державної мовної політики» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-18.

5. Король Испании Хуан Карлос I [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://ria.ru/spravka/20140602/1010336695.html.

6. Порошенко: «Мова – це наша найсильніша зброя» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ua.censor.net.ua/news/3051607/poroshenko_mova_tse_nasha_nayisylnisha_zbroya.

7. Про мови в Українській РСР : Закон УРСР від 28 жовтня 1989 р. №8312-XI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/8312-11.

8. Про громадянство України : Закон України від 18 січня 2001 р. №2235-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14.

9. Про засади державної мовної політики : Закон України від 3 липня 2012 р. №5029-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5029-17.

10. Про забезпечення функціонування української мови як державної : проект Закону України від 9 червня 2017 р. №5670-д [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994.

11. *Савойська С.* Мовно-сепаратистські тенденції у політичному просторі України / С. Савойська // Політичний менеджмент. – 2008. – №2. – С. 76–88.

Вітюк Д. Л. **Українська мова як гарантія єдності України**

Статтю присвячено проблематиці ролі української мови на новому етапі державотворення в Україні. Висвітлюються деякі теоретичні питання цієї вкрай важливої проблеми, перераховуються причини, які спровокували критичну ситуацію з українською мовою. На основі цього окреслено основні напрями нових ініціатив у галузі підвищення значущості української мови.

Ключові слова: українська мова, державна мова, нація, національна ідея.

Vitiuk D. **Ukrainian language as the guarantee of unity of Ukraine**

The article is devoted to the problems of the role of the Ukrainian language at the new stage of state construction in Ukraine. Some theoretical issues of this extremely important problem are highlighted, the reasons, which provoked a critical situation with the Ukrainian language, are indicated. On this basis, the main directions of new initiatives in the field of increasing the importance of the Ukrainian language are determined.

Key words: ukrainian language, state language, nation, national idea.

УДК 327(477)

Ірина Анатоліївна Гетьман-П'ятковська,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРАВОВА АНАЛІТИКА ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА І МОРАЛІ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ СУЧАСНОСТІ

Постановка проблеми. Питання побудови відносин на засадах миру і безпеки між народами й державами залишаються актуальними для сучасного правопорядку. Тому міжнародне право після закінчення Другої світової війни прагнуло стати правом миру, гарантією подолання війни в міжнародних відносинах. У широкому сенсі мир – це не тільки відсутність війни, а й такий стан міжнародних і внутрішньодержавних відносин, який усуває передумови вирішення міжнародних і внутрішньодержавних конфліктів за допомогою сили. Очевидним є те, що досягнення справжнього миру залежить від достатньо високого рівня політичної, правової і моральної свідомості суб'єктів міжнародного права, їх гуманності, освіченості, культури, економічної стабільності. Ці фактори повинні стати на перешкоді розв'язанню війни як засобу вирішення міжнародних конфліктів, спорів і протиріч. Міжнародне право через дії та рішення міжнародних організацій може стати інструментом впливу на свідомість народів та індивідів. Воно прагне миру між народами, щоб будь-який міжнародний спір не вирішувався силовими рішеннями і застосуванням зброї. У цьому полягає високий моральний сенс існування міжнародного права як системи норм, що має імперативний характер для суб'єктів міжнародного права.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Короткий аналіз праць із окресленої тематики свідчить, що проблема взаємодії міжнародного права і міжнародної моралі продовжує бути актуальною. У праці Г. Дмитрієвої «Взаємодія міжнародної моралі і міжнародного права» визначено, з одного боку, що міжнародне право, сприяючи зміцненню позицій моралі, посилює її регулятивний вплив на міжнародні відносини, з другого боку, від ступеня відповідності міжнародного права нормам моралі залежить ефективність самого права [1, с. 150]. У часи незалежності України зазначені питання розглядали М. Антонович, В. Буткевич, А. Дмитрієв, О. Задорожній, О. Мережко та ін. Так, на думку В. Буткевича, мораль відображає уявлення народів про справедливе й необхідне, а моральні, загальнолюдські цінності є критерієм розвитку міжнародного права. І сьогодні, вважає учений, міжнародна мораль повніше, ніж міжнародне право, відображає загальнолюдське уявлення про добро і справедливість [2, с. 34]. О. Мережко вважає, що прогрес міжнародного права і міжнародної моралі полягає у тому, що права і свободи людини все більше займають місце серед держав і народів [3, с. 61]. Свою думку про сучасний стан міжнародних відносин виказали Р. Жорітсма, Н. Кріш, Р. МакКорквodейл, А. Пелет, К. Марксен, Г. Фокс, Ю. Відмар та ін.

Початок XXI ст. відзначився світовою кризою економіки та кризою міжнародних відносин. Уряди держав, міждержавні та недержавні організації прагнуть дипломатичними, економічними, політичними засобами вирішити проблеми безпеки між державами. Однак події останніх років свідчать про хиткість миру та безпеки між народами і їхню залежність від багатьох факторів, серед яких є міжнародне право і міжнародна мораль.

Метою статті є визначення теоретико-правових аспектів взаємодії міжнародного права і моралі в сучасному вимірі.

Основні результати дослідження. Міжнародне право і міжнародна мораль – це системи, у яких існує певний порядок, взаємодія і взаємозв'язок елементів. Ці системи слід розглядати як пізнавальні конструкції, які дають змогу дослідити правову міжнародну дійсність.